

Protokoll 2/2021

fört vid Skönhetsrådets delegerade i plan- och bygglovsärenden, naturvårdsärenden samt kulturvårdsärendens sammanträde måndagen den 15 februari 2021 kl. 13:30-16:00, Sammanträde via Skype

Övriga närvarande

Inga Varg Ordförande
Leif Bolter
Katarina Borg §1, §§3-9
Birgitta Bremer
Elisabet Jermsten
Anders Johnson
Måns Lönnroth
Helena Nilsson Lannegren
Margareta Olofsson
Martina Pereira Norrman
Laila Reppen
Peter Lundevall Sekreterare
Susanne Höglin Handläggare
Peter Tomtlund Föredragande §2
Johanna Rosvall Föredragande §3
Peter Hedenström Föredragande §§4-5

Justerare

Datum för justering

Paragraf §§1-9

Sekreterare Susanne Höglin

§ 1
Val av mötets protokollförare

Beslut

Valdes Susanne Höglin till mötets protokollförare.

§ 2**Liljeholmen 1:1 och Stubinen 2, förslag till detaljplan för del av fastigheterna, 2018-14587**

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Liljeholmen 1:1 och Stubinen 2, förslag till detaljplan för del av fastigheterna, 2018-14587. Peter Tomtlund, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2021/15

Beslut

Beslöt delegerade avstyrka förslag till detaljplan.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Hänsköts ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Sammanfattning av ärendet

Planförslaget omfattar ett område vid Liljeholmens centrum. Befintliga centrum och kontorsytor etc uppgår till drygt 44 000 kvm BTA. Tillkommande ytor för kontor, handel, hotell, långtidsboende och garage uppgår till 71 000 kvm BTA. I dessa ytor ingår även två högre bostadshus med ca 120 bostäder samt en förskola. Huvuddelen av exploateringen sker genom exploatering ovan spårområdet för tunnelbanan. Befintligt ”K-konsulthus” byggs om och på med främst kommersiella ytor. Husens höjd varierar mellan 8 – 16 våningar.

Syftet med planen är bl a att stärka och levandegöra Liljeholmens centrum, skapa en representativ bebyggelsefront mot Trekantsparken och koppla samman kringliggande områden. Förslaget är i enlighet med översiktsplanen, vision 2040 och lokala program.

Liljeholmen blev Stockholms första industriförort i samband med utbyggnaden av stambanan till Göteborg med en station vid Liljeholmen på 1860-talet. Järnvägen flyttades så småningom men en tunnelbanelinje med en station vid Liljeholmen tillkom i mitten av 1960-talet. I omgångar har området i och kring Liljeholmens centrum förtätats. Liljeholmen som trafikknutpunkt förstärktes under 2000-talet med snabbspårvägen. Idag är Liljeholmen den femte mest trafikerade stationspunkten i Stockholm. Omgivande bebyggelse representerar i tiden olika utbyggnadslager.

Delegerade ansåg att det är möjligt att utveckla Liljeholmens centrum med ny bebyggelse. En förstärkning av centrumfunktionerna är motiverad utifrån bl a det goda kommunikationsläget och en förstärkning av arbetsplatser i Söderort. En överdäckning av spårområdet kan väl utfört tillföra värden. Det kan konstateras att det redan välfungerande centrumet kommer att få ett förstärkt underlag genom pågående planarbete för bostäder och kontor i angränsande delar som Lövholmen, Marievik och längs med Södertäljevägen.

Planförslaget redovisar en synnerligen hög exploateringsgrad med hus i 8 -17 våningar i en kompakt struktur. Skillnaden i skala och utformning mellan det inledande förslaget i startpromemorian och samrådsförslaget är betydande. Det uppges som motiv till den höga exploateringen att Liljeholmen utgör en utvidgning av innerstaden. Delegerade ville här förmedla att den förslagna exploateringsnivån och strukturen närmast står i motsatsställning till innerstadens och Södermalms stadsbyggnadskaraktär. Ur ett hållbarhetsperspektiv kan diskuteras om de små avstånden mellan huskropparna med bl a kontor möjliggör en framtida konvertering till annan användning.

Ytterstadens urbanitet karakteriseras av de tydliga mötena mellan bebyggelsen och Mälarlandskapets topografi. Liljeholmens centrum är belägen vid foten av en förkastningsbrant. Därifrån trappar sig bebyggelsen upp mot Nybodaberget. Växelspelet mellan högt och lågt skapar ett djup i stadslandskapet. Den befintliga centrumbebyggelsen har i stort tagit sin utgångspunkt från centrumets lågpunkt vid sjön Trekanten. En skala enligt planförslaget skulle skapa ett konstgjort högparti där planeringen frikopplats från de naturgivna omgivningarna.

I takt med att de omfattande utbyggnadsprojekten i och kring Liljeholmens centrum realiserats kommer Trekantsparkens roll som grön oas få en avgörande betydelse för invånarnas välbefinnande. Norr om tunnelbana finns en större parkeringsplats som inte används fullt ut. Den upptar närmare hälften av den smala parkremsan. Denna del ingår också som en spridningszon för växter och djur. På parkeringsytorna plats planeras två bostadshus i 10 respektive 16 våningar. Husen får en påtaglig inverkan på parken och vyerna från olika delar av strandpromenaden. Norrläget lägger i större utsträckning denna del av parken i skugga. Bostäderna tar i detta fall mer än de ger. Vid en förnyelse av Liljeholmens centrum med betydande kommersiella ytor bör staden snaras inrikta sig på att reducera de malplacerade parkeringsytorna och skapa mer parkmark.

Sammantaget ansåg delegerade att Liljeholmens centrum med fördel kan förnyas och kompletteras. Ny identitetsskapande bebyggelse kan förstärka centrumet som nod i denna del av

Söderort. Delegerade såg centrumet som en del i en ny väv i den idag komplexa och splittrade stadsdelen. En viss höjning av höjdskalen skaln är möjligt men inte i enlighet med planförslaget. En tydligare trappning av bebyggelsen upp mot bakomliggande berg kan vara en handlingslinje. De två bostadshusen bör utgå. Istället bör så mycket som möjligt av nuvarande parkeringsytor i norr övergå till parkmark.

Handlingar i ärendet

- SR 2021/15-12 Kungörelse om samråd
- SR 2021/15-9 Plankarta
- SR 2021/15-2 Kulturmiljöutredning
- SR 2021/15-3 Miljöteknisk markundersökning
- SR 2021/15-4 Vindstudie
- SR 2021/15-10 Planbeskrivning
- SR 2021/15-5 Trafikutredning
- SR 2021/15-6 Solstudie
- SR 2021/15-7 Skuggstudie
- SR 2021/15-11 Naturvärdesutredning
- SR 2021/15-13 Fastighetsrättsligt PM
- SR 2021/15-14 Dagvattenutredning 1
- SR 2021/15-15 Dagvattenutredning 2
- SR 2021/15-17 Antikvarisk konsekvensanalys
- SR 2021/15-16 Bullerutredning

§ 3**Hammarbyhöjden 1:1 m.fl., förslag till detaljplan invid
Arkövägen, 2017-18840**

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Hammarbyhöjden 1:1 m.fl., förslag till detaljplan invid Arkövägen, 2017-18840. Johanna Rosvall, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet. SR 2021/22

Beslut

Beslöt delegerade avstyrka förslag till detaljplan.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Hänsköts ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Sammanfattning av ärendet

Planförslaget omfattar nybyggnation i olika delar invid Arkövägen i Kärrtorp. Detaljplanen möjliggör 130 bostäder genom dels ett sammanlänkat lamellhus om 4-5 våningar norr om centrum längs tunnelbanespåren, dels ett lamellhus om 4 våningar ovanpå en tidigare panncentral. Mellan de två delområdena löper lamellhuslängan Långe Jan i tre våningar som fanns med i den ursprungliga stadsplanen för Kärrtorp från 1947. Inom planområdet, på fastigheten Faludden 1 finns en förskola som uppfördes 1952 som ett så kallat standarddaghjem om två avdelningar. Förskolan ligger delvis på prickmark inom gällande detaljplan vilket innebär mark som inte får bebyggas. Förskolan är grönklassad av Stadsmuseet vilket betyder att den har ett högt kulturhistoriskt värde. Planförslaget möjliggör utökad bygg rätt för en ny förskola vilket, om behovet av förskoleplatser ökar, kan innebära rivning av befintlig förskola och uppförande av en SISAB konceptförskola i två våningar om 6 avdelningar.

Kärrtorp uppfördes mellan åren 1946 och 1952. Såväl centrumanläggningen som en större del av bostadsbebyggelsen uppfördes av Svenska Bostäder efter ritningar av dess chefarkitekt Hjalmar Klemming. Genom flera långa sammanhängande lamellhus i öster samt fyra punkthus kunde stora grönytor frigöras för lek och rekreation. Stadsdelen är utpekad av Stadsmuseet som särskilt kulturhistoriskt värdefull vilket innebär att i samband med kompletteringsbebyggelse ska stor hänsyn tas till såväl helhetsmiljön som de enskilda byggnadernas kulturhistoriska värde.

Den tillkommande bebyggelsen består av en vinkelformad byggnad om ca 80 lägenheter i kvarter A vilken placeras längs tunnelbanespåret där marken är flack för att sedan knäcka i söder där den möter kuperad terräng. Kvarter B innehåller cirka 50 lägenheter i ett lamellhus om 3 våningar som byggs ovanpå en äldre panncentral, totalt 4 våningar. I kvarter A behöver sprängning ske för hela byggnaden, även där marken är flack. Detta på grund av att byggnaden ska förses med garage och att terrängen är kuperad söder om planområdet.

Delegerade bedömde att den del av kvarter A som löper längs med tunnelbanespåren kan fungera då den bidrar med att skapa ett tydligare gårdsrum samt sluter kvarteret mot spåren. Däremot gör vinkelbyggnaden i söder stort intrång i naturmarken. Länkbyggnaden blockerar helt vyn mot en naturkulle som idag ramar in platsen och bryter mot helhetsplaneringen i stadsdelen. Vidare innebär länkbyggnaden sprängningar i kullen, försvagar spridningssambanden och täpper till en gångväg. Med den högre exploateringen fungerar inte den uppgivna parallellen till de befintliga trevåningshusens länkbyggnader. Delegerade fann således att huset i kvarter A bör avslutas där det knäcker mot söder.

Kvarter B kan accepteras förutsatt att den trappande delen i väster utgår, dvs byggnadens fotavtryck bör behållas och inte utökas. Det är positivt att panncentralen bevaras och återbrukas, men delegerade ställde sig tveksamma till en lösning med loftgångar. Delegerade bedömde också att kvarter B borde sänkas med en våning av hänsyn till de boende i Långe Jan och att den grönklassade långsträckta byggnaden fortsatt ska tydliggöras i stadslandskapet.

Vad gäller förskolan ansåg delegerade att den bör bevaras och att en byggrätt för en större konceptförskola på platsen inte ska utfärdas. Förskolan är grönklassad, välbevarad och är enligt planbeskrivningen ett ”viktigt inslag i stadsdelens sociala utbyggnad och har ett samhällshistoriskt värde”.

Med tanke på områdets höga kulturhistoriska värde borde enligt delegerades uppfattning en kulturhistorisk utredning tas fram som del av underlaget. Delegerade efterlyste också en hänvisning till det program för kompletteringsbebyggelse i Kärrtorp, ”Framtida Kärrtorp, program för nya bostäder”, som Stadsbyggnadsnämnden och dåvarande Gatu- och fastighetsnämnden godkände 2004. Det område som föreliggande planförslag omfattar är inte utpekad för bebyggelse i programmet.

Handlingar i ärendet

- SR 2021/22-2 Samrådsbrev
- SR 2021/22-4 Plankarta

- SR 2021/22-1 Bullerutredning kvarter B
- SR 2021/22-5 Planbeskrivning
- SR 2021/22-6 Parkerings-PM kvarter A
- SR 2021/22-15 Barnkonsekvensanalys
- SR 2021/22-3 Risk-PM kvarter A
- SR 2021/22-7 Naturvärdesinventering
- SR 2021/22-8 Miljöteknisk markundersökning - kvarter B
- SR 2021/22-9 Miljöinventering kvarter B
- SR 2021/22-10 Illustrationsmaterial kvarter B
- SR 2021/22-11 Illustrationsmaterial kvarter A
- SR 2021/22-13 Dagvattenutredning kvarter A
- SR 2021/22-14 Buller- och stomljudsutredning kvarter A
- SR 2021/22-12 Dagvattenutredning kvarter B

§ 4**Södermalm 1:23, rivning av pontonbadhus
(Liljeholmsbadet), 2021-00880-575**

SR 2021/18

Beslut

Beslöt delegerade avstyrka rivningslov för Liljeholmsbadet samt att besvara de båda remisserna för Liljeholmsbadet i ett gemensamt yttrande.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Hänköts ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Sammanfattning av ärendet

Fastighetskontoret har begärt rivningslov för Liljeholmsbadet och nybyggnad av pontonbyggnad med annan användning på samma plats som för Liljeholmsbadet.

Liljeholmsbadet vid Hornstulls strand färdigställdes 1930 efter ritningar av arkitekten Gunnar Leche. Den har beskrivits som en delikat träpaviljong med lätt svängt koppartak. Bassängen inryms i en pontonkonstruktion av armerad betong.

Skönhetsrådet behandlade 1999 en motion om att byggnadsminnesförklara Liljeholmsbadet. Enligt rådets uppfattning var Liljeholmsbadet värdefullt och borde ges någon form av kulturskydd men att en byggnadsminnesförklaring inte var aktuell. Badet är grönklassificerat av stadsmuseet, dvs en byggnad av högt kulturhistoriskt värde.

Liljeholmsbadet är ett småskaligt bad som med sitt 30-gradiga vatten nyttjas bl a för babysim och av rörelsehindrade, barn och pensionärer.

En renovering utfördes 2001 av Liljeholmsbadet. År 2016 utarbetades på stadens begäran en konsultrapport angående statusen på pontonens konstruktion. På grund av pontonkonstruktionens enligt en utredning dåliga kondition stängdes badet 2016. Enligt rapporten var bristerna av så allvarlig art att det var "närapå omöjligt att reparera badhuset för en godtagbar livslängdsförlängning... och att det skulle medföra en oacceptabelt hög kostnad". Skulle man kortvarigt vilja "hålla liv i konstruktionen ... måste man beakta risken för att ett akut läge kan inträffa mycket plötsligt". Bedömningen har ifrågasatts av ansvariga för

reparationen av badet 2001. Med anledning av de skilda uppfattningarna om kostnaderna och omfattningen av nödvändiga åtgärder för badets fortlevnad finns det anledning av en förnyad oberoende bedömning av sådana avgörande faktorer.

Funkisbadet var samtida med Stockholms modernisering vid en tid då inte minst bostadsstandarden på Södermalm var eländig. Badet bär på en viktig berättelse om samhällets tidiga engagemang om ett socialt lyft för arbetarbefolkningen. Badet har även fungerat som en social träffpunkt. Vid tiden för nedläggningen var antalet besökare ca 55 000. Någon motsvarande anläggning finns inte i Stockholm.

Delegerade insåg att pontonkonstruktionen behöver få en grundlig renovering eller nybyggnad. Delegerade ansåg det av kulturhistoriska skäl motiverat att reparera alternativt bygga en ny pontonkonstruktion med befintlig överbyggnad renoverad eller nybyggd. Därmed avstyrks rivningslov och nybyggnad för annat ändamål i detta skede. Skulle kostnaderna enligt ovan visa sig orimliga accepterade delegerade en ny anläggning med nuvarande utseende och funktion på samma plats.

Handlingar i ärendet

- SR 2021/18-1.2 Remissbrev
- SR 2021/18-1.3 Arkitektritningar
- SR 2021/18-1.4 Situationsplan
- SR 2021/18-1.5 Foto
- SR 2021/18-2 Rapport om betongstomme, 2 st
- SR 2021/18-3 Kompletterande rapport om betongstomme, 2 st

§ 5**Södermalm 1:23, uppförande av pontonanläggning,
förhandbesked, 2021-00881-575**

SR 2021/27

Beslut

Beslöt delegerade avstyrka nybyggnad av pontonanläggning vid platsen för Liljeholmsbadet samt att besvara de båda remisserna för Liljeholmsbadet i ett gemensamt yttrande.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Hänsköts ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Sammanfattning av ärendet

Fastighetskontoret har begärt rivningslov för Liljeholmsbadet och nybyggnad av pontonbyggnad med annan användning på samma plats som för Liljeholmsbadet.

Liljeholmsbadet vid Hornstulls strand färdigställdes 1930 efter ritningar av arkitekten Gunnar Leche. Den har beskrivits som en delikat träpaviljong med lätt svängt koppartak. Bassängen inryms i en pontonkonstruktion av armerad betong.

Skönhetsrådet behandlade 1999 en motion om att byggnadsminnesförklara Liljeholmsbadet. Enligt rådets uppfattning var Liljeholmsbadet värdefullt och borde ges någon form av kulturskydd men att en byggnadsminnesförklaring inte var aktuell. Badet är grönklassificerat av stadsmuseet, dvs en byggnad av högt kulturhistoriskt värde.

Liljeholmsbadet är ett småskaligt bad som med sitt 30-gradiga vatten nyttjas bl a för babysim och av rörelsehindrade, barn och pensionärer.

En renovering utfördes 2001 av Liljeholmsbadet. År 2016 utarbetades på stadens begäran en konsultrapport angående statusen på pontonens konstruktion. På grund av pontonkonstruktionens enligt en utredning dåliga kondition stängdes badet 2016. Enligt rapporten var bristerna av så allvarlig art att det var "närapå omöjligt att reparera badhuset för en godtagbar livslängdsförlängning... och att det skulle medföra en oacceptabelt hög kostnad". Skulle man kortvarigt vilja "hålla liv i konstruktionen ... måste man beakta risken för att ett akut läge kan inträffa mycket plötsligt". Bedömningen har ifrågasatts av ansvariga för

reparationen av badet 2001. Med anledning av de skilda uppfattningarna om kostnaderna och omfattningen av nödvändiga åtgärder för badets fortlevnad finns det anledning av en förnyad oberoende bedömning av sådana avgörande faktorer.

Funkisbadet var samtida med Stockholms modernisering vid en tid då inte minst bostadsstandarden på Södermalm var eländig. Badet bär på en viktig berättelse om samhällets tidiga engagemang om ett socialt lyft för arbetarbefolkningen. Badet har även fungerat som en social träffpunkt. Vid tiden för nedläggningen var antalet besökare ca 55 000. Någon motsvarande anläggning finns inte i Stockholm.

Delegerade insåg att pontonkonstruktionen behöver få en grundlig renovering eller nybyggnad. Delegerade ansåg det av kulturhistoriska skäl motiverat att reparera alternativt bygga en ny pontonkonstruktion med befintlig överbyggnad renoverad eller nybyggd. Därmed avstyrks rivningslov och nybyggnad för annat ändamål i detta skede. Skulle kostnaderna enligt ovan visa sig orimliga accepterade delegerade en ny anläggning med nuvarande utseende och funktion på samma plats.

Handlingar i ärendet

- SR 2021/27-1.2 Remissbrev
- SR 2021/27-1.3 Ritningar fasader 3 st
- SR 2021/27-1.4 Situationsplan

§ 6

Liljeholmsbadet skrivelse

Till Skönhetsrådet hade inkommit en skrivelse från en privatperson om att bevara Liljeholmsbadet.

SR 2021/30

Beslut

Beslöts besvara ärende med rådets yttrande.

Bordlades ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Handlingar i ärendet

- SR 2021/30-1 Liljeholmsbadet skrivelse

§ 7

Liljeholmsbadet

Till Skönhetsrådet hade inkommit en skrivelse från en privatperson om att bevara Liljeholmsbadet.

SR 2021/29

Beslut

Beslöts besvara ärende med rådets yttrande.

Bordlades ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Handlingar i ärendet

- SR 2021/29-1.1 Liljeholmsbadet
- SR 2021/29-1.3 Liljeholmsbadet

§ 8

Rådet: Bromma flygplats, påbörjan av översiktligt planarbete

Återupptogs för behandling ärende bordlagt 2021.02.01. §15
SR 2021/16

Beslut

Förelåg av sekreteraren utformad förslagsskrivelse vilken, efter ändringar som framgår av registraturet, antogs som rådets.

Bordlades ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Handlingar i ärendet

- 426008 (Signerad) Bromma flygplats, påbörjan av översiktligt planarbete

§ 9 Övriga frågor

Sammanfattning av ärendet

Sekreteraren informerade om att kansliet fått rivning av drivmedelsstation samt nybyggnadsförslag på Birger Jarlsgatan 68 (Sälgen 4) på remiss och att han kommer att besvara remissen med kansliets delegationsrätt. Skönhetsrådet skickade i juni 2020 en skrivelse till Stadsbyggnadsnämnden och Kulturnämnden med en uppmaning att bevara bensinstationsmiljön.

Informerade ledamot K Borg om hon i egenskap av Sveriges arkitekters ledamot i Skönhetsrådet blivit inbjuden av Stockholms arkitektförening att delta i ett samtal om byggnadsordningen tillsammans med stadsarkitekten Torleif Falk och arkitekten Ola Andersson.

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Peter Lars Owe,Lundevall	2021-03-10
Susanne,Höglin	2021-03-10
Inga Margareta,Varg	2021-03-10